

IZVJEŠTAJ

vlasti Bosne i Hercegovine povodom posjete Evropskog Komiteta za prevenciju torture i nehumanog i degradirajućeg tretmana ili kažnjavanja (CPT) Bosni i Hercegovini u periodu od 10.05. do 15.05.2009. godine

U skladu sa nadležnostima Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice, a nakon posjete Evropskog Komiteta za prevenciju torture i nehumanog i degradirajućeg tretmana ili kažnjavanja (CPT) Bosni i Hercegovini u periodu od 10.05. do 15.05.2009. godine, obavještavamo Vas da je **Izveštaj Evropskog Komiteta za prevenciju torture usvojen na 99. sjednici Vijeća ministara BiH, koja je održana 24.09.2009. godine**, kojom prilikom je Vijeće ministara BiH donijelo i **zaključak kojim se odobrava objavljivanje svih do sada dostavljenih Izveštaja Evropskog Komiteta za prevenciju torture, kao i odgovora vlasti Bosne i Hercegovine na različite komentare, preporuke i zahtjeve za informacijama koje su od dostave prvog Izveštaja CPT-a 2003. godine do danas razmatrani i usvajani na sjednicama Vijeća ministara BiH.**

Obavještavamo Vas da su svi izvještaju CPT-a, kao i izvještaji vlasti Bosne i Hercegovine dostupni na web stranici Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH.

Izveštaj Evropskog Komiteta za prevenciju torture, a nakon usvajanja od strane Vijeća ministara BiH, dostavljen je svim resornim ministarstvima Bosne i Hercegovine i entiteta na dostavljanje odgovora i povratnih informacija na upite CPT-a, komentare i zahtjeve za informacijama.

Zbog kratkoće vremena i zahtjeva CPT-a da se Izveštaj vlasti Bosne i Hercegovine dostavi u roku od tri mjeseca od dana dostave Izveštaja Evropskog Komiteta za prevenciju torture, od strane oficira za vezu vlasti BiH odnosno Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH, pismenim aktom zatraženo je od Sekretarijata CPT-a dostava povratne informacije od kada se računa rok od tri mjeseca.

Dostavljeni odgovor od Sekretarijata CPT-a je bio da se rok od tri mjeseca računa od dana dostave Izveštaja CPT-a Stalnoj misiji BiH u Strazburu, odnosno rok od tri mjeseca u predmetnom slučaju počeo je teći od 21.jula 2009. godine

U skladu sa navedenim rok dostave povratne informacije vlasti Bosne i Hercegovine odnosno Izveštaja vlasti Bosne i Hercegovine istekao je 21.oktobra, sa napomenom da je Vijeće ministara BiH imalo na dnevnom redu razmatranje i usvajanje Izveštaja Evropskog Komiteta za prevenciju torture na 99. sjednici Vijeća ministara BiH, koja je održana dana 24.09.2009. godine.

Iz navednih razloga Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH uputilo je pismo CPT-u, sa obrazloženjem da je u tako kratkom vremenskom periodu, nepunih mjesec dana od dana usvajanja Izvještaja CPT-a, na sjednici Vijeća ministara BiH koja je održana 24.09.2009. godine, iz objektivnih razloga nemoguće završiti objedinjeni Izvještaj vlasti Bosne i Hercegovine, odnosno dobiti odgovore u ovom slučaju resornih ministarstava BiH i entiteta, objedinjeni Izvještaj vlasti BiH uputiti na razmatranje i usvajanje Vijeću ministara BiH, uraditi prevod Izvještaja vlasti BiH na engleski jezik i putem Ministarstva vanjskih poslova Izvještaj vlasti Bosne i Hercegovine proslijediti Sekretarijatu Evropskog Komiteta za prevenciju torture (CPT-u).

Obavještavamo Vas da je poslednji pismeni izvještaj Ministarstva pravde Federacije BiH dostavljen Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice 14.12.2009. godine.

U nastavku prosljeđujemo Vam izvještaje zaduženih resornih ministarstava Bosne i Hercegovine i entiteta po proslijeđenim upitima CPT-a, odnosno zahtjevima za odgovore na upite, komentare i preporuke, kao i zahtjevima za dostavu dodatnih informacija, i to kako slijedi:

- **Ministarstva pravde Bosne i Hercegovine,**
- **Ministarstva pravde Republike Srpske,**
- **Ministarstva pravde Federacije BiH,**
- **Ministarstva zdravstva Federacije BiH i**
- **Ministarstva zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske.**

- Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine -

U pogledu obaveze Vlasti Bosne i Hercegovine za dostavljanje informacija ili reagovanjem na komentare iznesene u izvještaju, Ministarstvo pravde BiH u okviru svojih nadležnosti dostavlja Vam dodatne informacije koje se odnose na tačku 8.podtačke 37. Izvještaja (žalbe i inspekcija), tačke 9. podtačke 40. Izvještaja (maloljetnici), podtačke 62. Izvještaja (jedinствена forenzičko- psihijatrijska ustanova u Bosni i Hercegovini), kako slijedi:

Tačka 8. podtačka 37. (žalbe i inspekcija)

Zakon Bosne i Hercegovine o izvršenju krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera u općim odredbama koja regulišu osnovna i najvažnija ljudska prava izričito navodi pravo komunikacije i pritužbe pritvorenika i zatvorenika, njihovo rješavanje bez odlaganja zatim omogućavanje upućivanje molbi, žalbi i drugih podnesaka nadležnim organima radi zaštite njihovih prava, a u vezi kojeg pravnog pitanja je Ministar pravde donio Pravilnik o upućivanju molbi, žalbi i drugih podnesaka zatvorenika i pritvorenika u zavodima za izvršenje krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera Bosne i Hercegovine koji je objavljen u Službenom glasniku BiH, broj: 42/05 od 28.06.2005.godine, kojim se detaljnije regulišu prava podnosilaca predstavki, obaveza primaoca predstavki i postupanje, po navedenim podnescima.

Također, Zakon Bosne i Hercegovine u članu 68. daje mogućnost obraćanja pritvorenika i zatvorenika instituciji Ombudsmena BiH i upućivanje molbi i pritužbi u pogledu svih zavodskih pitanja, kao posebnom neovisnom tijelu zaduženom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Navedeno pravo pritvorenika ili zatvorenika je regulisano i članom 20. Zakona o Ombudsmenu za ljudska prava BiH koji ukazuje „**da prepiska upućena navedenoj instituciji iz mjesta u kojima se lica nalaze u pritvoru, u kojima su zatvoreni ili su lišeni slobode, ne može podlijegati nikakvoj cenzuri niti se smije otvarati, kao i da razgovori obavljani između institucije Ombudsmena i navedene kategorije lica , ne mogu biti nadgledani niti se u iste može mješati,**“ što ukazuje da pozitivni propisi Bosne i Hercegovine sadrže kontrolu zavodskih pitanja od strane neovisne institucije van zatvorskog sistema.

Neovisno o postojanju i nadležnostima institucije Ombudsmena BiH, Ministarstvo pravde BiH je prihvatilo preporuku iz Evropskih zatvorskih pravila donesenih 11.01.2006.godine, odnosno paragraf 93.1. i 93.2. koji preporučuje država članicama Vijeća Evrope da u svojim zatvorskim pravilima ugrade „**Nezavisno praćenje**“ od strane neovisnog tijela u pogledu uslova boravka u zatvoru i postupanja sa zatvorenicima u pogledu poštivanja njihovih ljudskih prava i koji institut je ugrađen kroz član 41.-a Zakona o izmjenama i dopuna Zakona Bosne i Hercegovine o izvršenju krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera, koji je usvojen od oba doma Parlamenta 27.04.2009.godine i objavljen u Službenom glasniku BiH, broj: 37/09 od 12.05.2009.godine, i koji je stupio na pravnu snagu 20.05.2009.godine, i gdje su već u međuvremenu od Parlamentarne skupštine BiH preduzete pravne aktivnosti i pokrenuta procedura za osnivanje „Nezavisne komisije“ (Zaključak broj: 01.02.-34-1-1093/09 od 15.09.2009.godine) i o kojem pravnom pitanju Vam dajemo dodatno obrazloženje sa navođenjem pravne norme:

**„Član 41a.
(Nezavisna komisija)**

- (1) Uslove boravka u zavodima i postupanje i stanje ljudskih prava prema licima nad kojima se izvršavaju krivične sankcije i druge mjere izrečene u krivičnom postupku od strane Suda, inozemnih sudova za djela predviđena krivičnim Zakonom Bosne i Hercegovine ili međunarodnim ugovorom čiji je potpisnik Bosna i Hercegovina ili drugog suda u skladu sa Zakonom Bosne i Hercegovine, prati Nezavisna komisija.
- (2) Nezavisnu komisiju iz stava (1) ovog člana imenuje i razrješava Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine.
- (3) Komisija se sastoji od (5) pet članova od kojih je jedan predsjednik.
- (4) Članovi Komisije se imenuju na period od 5 (pet) godina sa mogućnošću ponovnog izbora na još jedan mandat.
- (5) Članovi Komisije trebaju biti stručnjaci ili poznavaoци iz pravne ili druge srodne oblasti, kao što su pravosuđe, uprava, penologija, socijalna zaštita, psihologija, pedagogija i slično.
- (6) Komisija može vršiti vanjsko praćenje rada Zavoda samostalno ili zajedno sa inspektorskim ili drugim nadzornim organima, kao i saradnju sa međunarodnim i drugim institucijama nadležnim za praćenje i ostvarivanje ljudskih prava i osnovnih sloboda u skladu sa Zakonom i odgovarajući međunarodnim dokumentima.
- (7) U postupanju, shodno stavu (6) ovog člana, Komisija ima sva ovlaštenja koje ima i ovlašteno lice iz člana 40. i 42. ovog zakona.
- (8) Komisija donosi poslovnik o svome radu.

(9) Komisija donosi godišnji izvještaj o svom radu i dostavlja ga Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine i Ministarstvu pravde u cilju preduzimanja odgovarajućih radnji ili mjera u skladu sa zakonom.

Pravni razlozi:

Preporuka (2006) 2 Komiteta ministara zemljama članicama u vezi sa zatvorskim pravilima usvojena na sjednici održanoj 11.01.2006. godine sugeriše zemljama članicama Vijeća Evrope da u svoja zakonske propise ugrade i odredbe „Nezavisnog praćenja“ na koje ukazuju odredbe člana 93.1. i 93.2. navedene Preporuke, koja je ugrađena u Zakon Bosne i Hercegovine o izvršenju krivičnih sankcija.

Cilj navedene Preporuke da osim inspekcije koju će u zavodima provoditi nadležno tijelo ministarstva, odnosno lica sa posebnim ovlaštenjima, da se u cilju postizanja što većih standarda u pogledu poštivanja ljudskih prava, postupanja sa licima i uslovima njihovog boravka u zavodima, formira i imenuje Nezavisna komisija, koja bi pratila razvoj navedenih standarda.

Navedena komisija ima nadležnost da samostalno vrši vanjsko praćenje Zavoda ili zajedno sa inspektorima Ministarstva pravde Bosne i Hercegovine ili drugim nadzornim organima i u tom svojstvu ima ovlaštenja koja pripadaju ovlaštenim licima, inspektorima iz člana 40. i 42. ovog zakona. Iz navedenih razloga Komisija je ovlaštena sačiniti izvještaj i dostaviti ga nadležnim ministarstvima pravde i upravniku Zavoda.

Također, navedeni član određuje način imenovanja, razrješenja, kao i broj članova Komisije, njihov mandat, stručne kvalifikacije i donošenje poslovnika o svom radu i godišnjem izvještaju, što će biti od velikog značaja i podizanja standarda poštivanja ljudskih prava pritvorenika i zatvorenika, visokog nivoa profesionalnog postupanja zavodskih službenika, njihovog stalnog usavršavanja, obrazovanja i preuzimanja novih zatvorskih vještina koje predstavljaju posljednju evropsku praksu iz oblasti zatvorskih pravila.

Isto tako, konkretni uslovi boravka, stanje zatvora, posebno adekvatnost odgovarajućeg prostora, standarda smještaja sa svim pratećim sadržajima u zavodima ukazat će na potrebu za usklađivanjem takvih uslova u skladu sa minimalnim evropskim standardima i pravilima.

Rad Nezavisne komisije će omogućiti da se na brži i efikasniji način obezbijede neophodna finansijska sredstva za sanaciju, adaptaciju, dogradnju ili izgradnju novih objekata u sklopu reforme zatvorskog sistema koja treba da prati reformu sudstva i tužilaštva i u svom sadržaju kompatibilna sa novim krivičnim sankcijama, standardima i novim metodama izvršavanja krivičnih sankcija.

U slučajevima eventualnih nemira, pobuna ili štrajkova u zatvorima, nadzor Nezavisne komisije će doprinijeti objektivnijem informisanju javnosti i nadležnih organa o takvim pojavama, njihovim uzrocima i načinima njihovog rješavanja, što će onemogućiti neosnovane pritiske zatvorske populacije u traženju prava suprotno zakonskim propisima ili posrednim političkim miješanjem u rad zatvorskog sistema.

Zaključak o osnivanju privremene Zajedničke komisije oba doma Parlamentarne skupštine BiH za izvršenje obaveza iz člana 41-a . Zakona o izmjenama i dopunama Zakona Bosne i Hercegovine o izvršenju krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera (Službeni glasnik BiH, broj:37/09), koja se odnosi na izbor i imenovanje Nezavisne komisije koja je po zakonu ovlaštena da prati uslove boravka u zavodima i postupanje stanje ljudskih prava prema licima nad kojima se izvršavaju krivične sankcije i druge mjere izrečene u krivičnom postupku od strane Suda, inozemnih sudova za djela predviđena Krivičnim zakonom BiH ili međunarodnim ugovorom čiji je potpisnik Bosna i Hercegovina ili drugog suda u skladu sa Zakonom Bosne i Hercegovine. **Zaključak je donesen na 59. sjednici Predstavničkog doma od 02.09.2009.godine, i na 35. sjednici Doma naroda, održanoj 15.09.2009.godine, i koji zaključak je objavljen u Službenom glasniku BiH broj: 75/09 od 22.09.2009.godine. Navedeni zaključak je donesen na inicijativu Ministarstva pravde BiH a u sklopu preduzimanja dodatnih aktivnosti na implementaciji člana 41-a odnosno izvršavanju Zakon o izmjenama i dopunama Zakona Bosne i Hercegovine o izvršenju krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera (Službeni glasnik BiH, broj:37/09) .**

Tačka 9. podtačka 40. (maloljetnici)

Izvršenje krivičnih sankcija prema maloljetnicima je u nadležnosti entiteta iz razloga što se kazna maloljetničkog zatvora izvršava u posebnom zavodu u entitetu u kome maloljetno lice ima prebivalište odnosno boravište, kako bi se na taj način postigao veći standard u procesu prevaspitavanja posebno prema navedenoj populaciji i kojoj se na ovaj način omogućava bliži kontakt sa porodicom i drugim srodnicima, nastavljanja ili pohađanja školovanja i drugih penoloških tretmana koji se primjenjuju prema navedenoj populaciji.

Imajući u vidu trenutno stanje u Bosne i Hercegovine i okolnost da Federacije Bosne i Hercegovine nema poseban zavod u kojem bi maloljetna lica izdržavala kaznu zatvora s tim da posebno odjeljenje koje je bilo smješteno u KPZ – Zenica, bilo je opterećeno osuđenim punoljetnim licima zbog nedostatka zatvorskih kapaciteta, zbog kojih razloga maloljetnici nisu imali adekvatne uslove za izdržavanje kazne zatvora, odnosno njihovo odvajanje od punoljetnih ili drugih osuđenih lica i onemogućavanje kontakta sa licima osuđenim za teška krivična djela. **Zbog negativnog uticaja koje izazivaju ovakve pravne situacije, Ministarstvo pravde BiH je ugradilo posebnu pravnu normu kojom je omogućilo da se u ovakvim pravnim situacijama na osnovu odluke Ministra pravde BiH maloljetno lice može uputiti na izdržavanje kazne u odgovarajući zavod ili u posebno odjeljenje za maloljetnike u zavodu drugog entiteta (Službeni Glasnik BiH, broj: 37/09).** Na taj način dat je potpuni doprinos vladavini prava i ova pravna norma je onemogućila da se u praksi pojavi pravna situacija o nemogućnosti upućivanja maloljetnika na izdržavanje kazne zatvora zbog nedostatka zavodskih kapaciteta u određenom entitetu, a što prikazujemo istaknutom normom ukazujući na njene razloge i ciljeve njenog donošenja koje je posebno prikazano kroz obrazloženje navedene pravne norme.

"Član 168a".

(Smještaj maloljetnika u drugi zavod ili posebno odjeljenje)

(1) Maloljetno lice kojem je nadležni sud bilo kojeg entiteta ili Brčko Distrikta BiH izrekao kaznu zatvora, u slučaju nemogućnosti smještaja, provođenja savremenih odgojnih mjera i tretmana kao i izdržavanja maloljetničkog zatvora u posebnom odjeljenju za maloljetnike u zavodu ili u posebnom zavodu u entitetu u kojem zatvoreno lice ima prebivalište ili boravište, Ministar pravde može donijeti odluku da takav maloljetnik izdržava kaznu u odgovarajućem zavodu u drugom entitetu u Bosni i Hercegovini.

(2) Molbu po osnovu razloga iz stava (1) ovog člana podnosi sud u mjestu prebivališta ili boravišta nadležan za upućivanje smještaja takvog lica, putem entitetskog ministarstva pravde ili Pravosudne komisije Brčko Distrikta BiH, koje mora prethodno dati pisanu saglasnost za smještaj maloljetnika u zavod ili posebno odjeljenje drugog entiteta.

(3) Na osnovu odluke Ministra pravde, sud u mjestu prebivališta, odnosno boravišta, upućuje lice kojem je izrečena kazna maloljetničkog zatvora u odgovarajući zavod ili u posebno odjeljenje za maloljetnike u zavodu drugog entiteta, po prethodnoj saglasnosti ministarstva pravde tog entiteta.

(4) Troškove smještaja snosi ministarstvo pravde entiteta ili Pravosudna komisija Brčko Distrikta BiH koja je dala pisanu saglasnost za smještaj takvog maloljetnika u odgovarajuće posebno odjeljenje, odnosno zavod za maloljetnike drugog entiteta."

Pravni razlozi:

Pozitivnim zakonskim propisima u Bosni i Hercegovini je određeno da maloljetnik izrečenu kaznu maloljetničkog zatvora izdržava u posebnom zavodu za maloljetnike ili u posebnom odjeljenju za maloljetnike u zavodu u entitetu u kome zatvoreno lice ima prebivalište odnosno boravište. Također, zakon posebno ističe da lica koja izdržavaju kaznu maloljetničkog zatvora moraju imati odvojene prostorije za boravak od ostalih zatvorenika, ako se nalaze u posebnom odjeljenju kao i mogućnost primjene savremenih metoda tretmana u pogledu prevaspitanja, odgoja, školskog ili stručnog osposobljavanja, a sve u cilju uspješnog povratka i uključivanja u uslove života na slobodi i ispunjavanju dužnosti građanina u skladu sa zakonom.

Trenutno Federacija BiH nema posebnog zavoda u kojem bi se izvršavala kazna maloljetničkog zatvora s tim da posjeduje posebno odjeljenje u Kazneno-popravnom zavodu zatvorenog tipa Zenica, u kojem zbog preopterećenosti postjećih kapaciteta se smještaju i punoljetna lica prema kojima je izrečena kazna zatvora. Navedenim stanjem narušen je osnovni penološki princip odvojenog smještaja maloljetnih lica od punoljetnih lica, zbog kojih razloga se smatra da ne može biti uspješno sprovedena organizacija tretmana i sve ostale stručne i redovne aktivnosti u procesu prevaspitanja i resocijalizacije maloljetnika kao osnovnog cilja izvršenja kazni koje se mogu izreći prema navedenim licima.

U Republici Srpskoj na lokaciji poluotvorenog zavoda KPz-a Istočno Sarajevo izgrađen je poseban objekat za smještaj maloljetnika prema kojima je izrečena kazna maloljetničkog zatvora. Trenutno u objektu kaznu izdržavaju 3 (tri) maloljetna lica s tim da je kapacitet objekta izgrađen za prijem do 40 (četrdeset) maloljetnih lica i gdje su ispunjeni svi penološki uslovi za koje zakon traži kada je u pitanju proces tretmana.

Zbog navedenih razloga u praksi se mogu pojaviti teškoće oko mogućnosti upućivanja na izdržavanje kazne sa područja Federacije BiH, i mogućeg dužeg boravka takvih lica na slobodi radi pozivanja na izdržavanje kazne, što bi bilo suprotno principima pravde, svrhe kažnjavanja kako sa aspekta generalne tako i specijalne prevencije i posebno zadovoljenja pravde prema porodicama žrtava.

Također, i u javnosti je otvoreno navedeno pitanje i date sugestije da u navedenim pravnim situacijama na osnovu svojih ovlaštenja djeluje Ministarstvo pravde BiH, kako bi u slučaju nemogućnosti odgovarajućeg smještaja maloljetnika na području jednog entiteta ili Brčko Distrikta BiH postojala mogućnost smještaja takvog lica u poseban zavod drugog entiteta.

Na osnovu predložene pravne norme, Ministarstvo pravde BiH bi imalo ovlaštenje da u ovakvim pravnim situacijama donese odluku da takav maloljetnik izdržava kaznu u odgovarajućem zavodu drugog entiteta. Molbu iz stava (1) ovog člana, podnosi sud mjesta prebivališta odnosno boravišta i to putem Ministarstva pravde entiteta ili Pravosudne Komisije Brčko Distrikta BiH, koje mora prethodno dati pisanu saglasnost za traženi smještaj u drugi entitet, +u kojoj proceduri se poštuju nadležnosti organa entiteta ili Brčko Distrikta.

Na osnovu odluke Ministarstva pravde BiH, sud mjesta prebivališta, odnosno boravišta upućuje maloljetnika na izdržavanje kazne zatvora u određeni zavod drugog entiteta.

Troškove smještaja snosi Ministarstvo pravde ili Pravosudna komisija Brčko Distrikta, prema sjedištu suda koji je nadležan za upućivanje takvog maloljetnog lica na izdržavanje kazne maloljetničkog zatvora.

Predložena pravna norma sprečava da se u praksi pojavi problem oko nemogućnosti smještaja i izdržavanja kazne osuđenog maloljetnog lica i time ugrožavanja principa pravde, sprovođenja resocijalizacije i svrhe kažnjavanja, odnosa prema žrtvi i društvu kao organizovanoj zajednici sposobnoj da utiče i preduzima mjere da se ne čine krivična djela kao i utiče na svijest građana o pravednosti kažnjavanja učinilaca krivičnih djela.

Podtačka 62. (Jedinствена forenzičko- psihijatrijska ustanova u Bosni i Hercegovini)

U pogledu rješavanja pitanja izvršenja mjera sigurnosti obaveznog psihijatrijskog liječenja i liječenja od ovisnosti posebno napominjemo da je od mjeseca septembra 2008.godine **Ministarstvo pravde BiH vršilo glavne koordinirajuće aktivnosti oko sačinjavanja Sporazuma o smještaju i naknadi troškova za izvršenje mjera sigurnosti izrečenih u krivičnom postupku i u**

drugom postupku u kojem se izriče mjera liječenja i koji je usaglašen 04.09.2009.godine, s tim da je Sporazum prethodno usvojen na Vijeću ministara BiH dana 17.06.2009.godine, zatim prihvaćen od Kliničkog centra- Istočno Sarajevo dana 13.04.2009.godine, usvojen od Vlade Republike Srpske dana 09.07.2009.godine, Vlade Brčko Distrikta BiH dana 23.07.2009.godine i Vlade Federacije BiH dana 23.07.2009.godine, uz dodatnu saglasnost datu od strane Ministarstva zdravlja i socijalne zaštite RS od 04.09.2009.godine, sa kojim datumom se Sporazum smatra konačno prihvaćen i usvojen.

U toku su aktivnosti na potpisivanju i ovjeri Sporazuma od strane Predsjednika Vlada navedenih institucija čime se omogućava korištenje donatorskih sredstava dostavljenih na poseban račun Ministarstva financija i trezora BiH od strane Švajcarske konfederacije u iznosu od 2.800.000.00, CHF, za adaptaciju i rekonstrukciju budućeg novog objekta Specijalne bolnice za forenzičku psihijatriju Sokolac, koja će predstavljati jednu jedinstvenu ustanovu u Bosni i Hercegovini za smještaj lica kojima je izrečena mjera sigurnosti od strane bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini. Navedeni Sporazum će omogućiti rješavanje jednog od važnih pitanja iz oblasti smještaja forenzičkih bolesnika i predstavljat će implementaciju obaveze po osnovu preporuka CPT-a i Evropske komisije.

Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine je na osnovu svega prethodno izloženog sačinilo tekst Prijedloga Sporazuma, te isti dostavilo na usvajanje vladama entiteta, Vladi Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine i Savjetu ministara Bosne i Hercegovine.

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je na 91. sjednici održanoj 17.06.2009.godine razmotrilo je i usvojilo Sporazum o smještaju i naknadi troškova za izvršenje mjera sigurnosti izrečenih u krivičnom postupku i u drugom postupku u kojem se izriče mjera liječenja i za potpisivanje Sporazuma ovlašten je dr. Nikola Špirić, predsjedavajući **Vijeća ministara BiH**. (Zaključak Vijeća ministara BiH broj: 05-07-1945-5/09 od 17.06.2009.godine). Također, Klinički centar Istočno Sarajevo pod svojim brojem 01-192/09 od 30.04.2009.godine, dostavilo je odgovor ovom ministarstvu u kojem je istaklo da „**Klinički centar - Istočno Sarajevo**“ usvaja i prihvata Prijedlog Sporazuma, a potpisnik navedenog odgovora je V.D. direktor Dr. Siniša Zubić. Prijedlog Sporazuma je usvojen od **Vlade Republike Srpske** dana 09.07.2009.godine, gdje je kao potpisnik određen predsjednik Vlade RS gosp. Milorad Dodik, zatim dalje usvojen od **Vlade Brčko Distrikta BiH** dana 23.07.2009.godine, gdje je kao potpisnik određen gradonačelnik dr Dragan Pajić i **Vlade Federacije BiH** dana 23.07.2009.godine, gdje je kao potpisnik određen premijer Vlade Federacije BiH gosp. Mustafa Mujezinović kao i data **dodatna saglasnost na tekst Sporazuma od strane Ministarstva zdravlja i socijalne zaštite RS od 04.09.2009.godine, sa kojim datumom se Sporazum smatra konačno prihvaćen i usvojen, nakon čega je 07.09.2009.godine dostavljeno obavještenje o usvojenom Sporazumu, svim učesnicima koji su učestvovali u izradi predmetnog teksta.**

U prethodnom postupku preduzeto je niz aktivnosti, održavani stalni sastanci u kontinuitetu kao i donesene odgovarajuće odluke ili zaključci, tako da se 04.09.2009.godine, smatra kao datum kada je tekst Sporazuma konačno usvojen i prihvaćen, zbog kojih razloga Vas informišemo i o konačnom tekstu Sporazuma koji Vam prezentujemo kroz predmetnu informaciju kako slijedi:

Konačni tekst Sporazuma:

Na osnovu člana 251. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06 i 32/07), Zaključka Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, donesenog na 52. sjednici održanoj 12.06.2008. godine, a u vezi obezbjeđenja izvršenja mjera sigurnosti i drugih oblika psihijatrijskog liječenja u skladu sa pozitivnim propisima iz oblasti krivičnog i vanparničnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini i propisima iz oblasti zdravstvene zaštite i socijalne zaštite u Bosni i Hercegovini,

- 1. Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, Trg BiH br. 1., Sarajevo, koga zastupa predsjedavajući dr. Nikola Špirić,**
- 2. Vlada Federacije Bosne i Hercegovine, ul. Alipašina br. 41., Sarajevo, koga zastupa premijer dr. Nedžad Branković,**
- 3. Vlada Republike Srpske, Trg Republike Srpske br. 1. Banjaluka, koga zastupa predsjednik Milorad Dodik,**
- 4. Vlada Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, ul. Bulevar mira br. 1., Brčko Distrikt, koga zastupa gradonačelnik Dragan Pajić,**
- 5. Klinički centar Istočno Sarajevo, ul. Kasindolskog bataljona br. 113., Istočno Sarajevo, koga zastupa v.d. direktor dr. Siniša Zubić**

zaključuju:

SPORAZUM O SMJEŠTAJU I NAKNADI TROŠKOVA ZA IZVRŠENJE MJERA SIGURNOSTI IZREČENIH U KRIVIČNOM POSTUPKU I U DRUGOM POSTUPKU U KOJEM SE IZRIČE MJERA LIJEČENJA

Član 1.

(1) Ovim Sporazumom regulišu se uslovi smještaja, liječenja, boravka i čuvanja lica kojima je izrečena mjera sigurnosti obaveznog psihijatrijskog liječenja, liječenja od ovisnosti ili druga mjera koja zahtjeva smještaj u specijalnu bolnicu za forenzičku psihijatriju.

(2) U Specijalnu bolnicu za forenzičku psihijatriju Sokolac (u daljem tekstu: Specijalna bolnica) pod jednakim uslovima će se smještati pacijenti iz cijele Bosne i Hercegovine.

Član 2.

Smještaj pacijenata započet će kad se završi rekonstrukcija postojećeg namjenskog objekta uz Psihijatrijsku kliniku „Podromanija“ Sokolac, odnosno kada Specijalna bolnica dobije potrebna odobrenja da može otpočeti sa radom i kada se izvrši upis u sudski registar.

Član 3.

(1) Smještaj, zadržavanje, boravak, čuvanje, liječenje, vještačenje, nadzor, izvještavanje kao i druga postupanja koja se odnose na izvršenje mjera sigurnosti, provode se na osnovu mjera sigurnosti izrečenih u krivičnom postupku od strane Suda Bosne i Hercegovine, sudova Federacije Bosne i Hercegovine, sudova Republike Srpske i sudova Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.

(2) Smještaj, zadržavanje, boravak, posjećivanje, čuvanje, liječenje, vještačenje, nadzor, izvještavanje i druga postupanja donesenih od strane organa nadležnog za pitanje socijalnog staranja, mentalnog zdravlja ili zdravstvene zaštite, odnosno od strane drugih nadležnih organa Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, koji se provode na osnovu posebnog zakona ili drugog propisa u drugom postupku, ili na osnovu rješenja nadležnog suda u vanparničnom postupku.

Član 4.

U Specijalnu bolnicu mogu se primati lica na osnovu izdate odluke sudova u Bosni i Hercegovini, odluke inozemnih sudova za krivična djela predviđena zakonima Bosne i Hercegovine u skladu sa međunarodnim ugovorom ili posebnim zakonom čiji je potpisnik Bosna i Hercegovina, ili ako su odluke donesene prema stranim državljanima ili licima bez državljanstva sa prebivalištem ili boravištem u Bosni i Hercegovini, ili drugog nadležnog organa u Bosni i Hercegovini donesene na osnovu posebnog zakona ili propisa u drugom postupku, ako je:

- a) mjera sigurnosti obaveznog psihijatrijskog liječenja izrečena učiniocu koji je počinio navedeno djelo u stanju bitno smanjene uračunljivosti, odnosno smanjene uračunljivosti, uz kaznu zatvora;
- b) mjera sigurnosti obaveznog liječenja od ovisnosti izrečena učiniocu koji je krivično djelo počinio odlučujućim djelovanjem ovisnosti od alkohola ili opojnih droga, odnosno drugih psihotropnih supstanci, uz kaznu zatvora;
- c) mjera sigurnosti izrečena prema maloljetnom učiniocu krivičnog djela u koliko prethodno navedena mjera nije zamjenjena odgojnom mjerom upućivanje u drugu ustanovu za osposobljavanje ili ukoliko nije prethodno smješten u posebnu psihijatrijsku ustanovu za smještaj djece i omladine;
- d) pokrenut postupak prema učiniocu krivičnog djela počinjenog u stanju neuračunljivosti za prisilni smještaj u zdravstvenu ustanovu pred nadležnim sudom ili drugim nadležnim organom;
- e) uz uslovnu osudu učiniocu naloženo psihijatrijsko liječenje ili liječenje od ovisnosti, ukoliko prethodno prema mjestu prebivališta nije omogućeno liječenje u okviru primarne zdravstvene zaštite, bolničke zaštite ili druge specijalizovane zdravstvene zaštite;
- f) uz uslovnu osudu učinilac stavljen pod zaštitni nadzor, liječenje u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi ili posjećivanje određenih psihijatrijskih, psiholoških i drugih savjetovališta i postupanje po tim savjetima, ukoliko prethodno prema mjestu prebivališta nije omogućeno liječenje u okviru primarne zdravstvene zaštite, bolničke zaštite ili druge specijalizovane zdravstvene zaštite;
- g) određeno zadržavanje duševno bolesnih lica u zdravstvenoj ustanovi po odluci suda u vanparničnom postupku kada je zbog prirode bolesti neophodno da to lice bude ograničeno u slobodi kretanja ili kontaktiranju sa vanjskim svijetom i ukoliko prema mjestu prebivališta, boravišta ili u ustanovi koja je

najbliža mjestu njezina prebivališta, boravišta ili mjestu gdje je lice zatečeno, nije omogućen smještaj u drugu specijalizovanu zdravstvenu ili socijalnu ustanovu koja se bavi smještajem, zaštitom i liječenjem takvih lica;

- h) određena mjera pritvora koja se izvršava u psihijatrijskoj ustanovi ili ako je donijeta odluka o privremenom zadržavanju u navedenoj ustanovi;
- i) donijeta odluka nadležnog organa za prisilno zadržavanje ili smještaj u psihijatrijsku ustanovu ili ako je određen dobrovoljni smještaj uz pristanak lica po osnovu propisa o zaštiti osoba s duševnim smetnjama, ukoliko prethodno prema mjestu prebivališta, boravišta ili u ustanovi koja je najbliža mjestu njezina prebivališta, boravišta ili mjestu gdje je lice zatečeno, nije omogućen smještaj u drugu specijalizovanu ili socijalnu ustanovu koja se bavi smještajem, zaštitom i liječenjem takvih lica;
- j) određen privremeni smještaj počinitelaca krivičnih djela ili drugih lica u cilju provođenja psihijatrijskog vještačenja;
- k) na osnovu odluke ministra pravde o smještaju zatvorenika u zdravstvenu ustanovu zbog psihičkih smetnji, koji za vrijeme izdržavanja kazne zatvora duševno oboli ili pokazuje teške psihičke smetnje.

Član 5.

Specijalna bolnica se obavezuje da će licima prema kojima se izvršavaju mjere iz člana 1. do 4. ovog Sporazuma, omogućiti smještaj i tretman bez diskriminacije zasnovane po bilo kom osnovu, uz čovječno postupanje, poštovanje ljudskog dostojanstva, odsustva ponižavajućeg tretmana ili drugih oblika neljudskog ponašanja ili kažnjavanja koji su suprotni zakonskim ili drugim propisima iz oblasti izvršenja mjera sigurnosti odnosno propisa iz oblasti zdravstva, kao i vršenja medicinskih eksperimenata, istraživanja ili primjene oblika liječenja koja su zabranjena zakonom, drugim propisom ili međunarodnim konvencijama ili standardima u vezi zaštite prava i pružanja zdravstvenih usluga licima sa duševnim smetnjama, mentalnim poremećajima i drugim oblicima duševnih bolesti.

Član 6.

(1) Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine, Federalno ministarstvo pravde, Ministarstvo pravde Republike Srpske i Pravosudna komisija Brčko Distrikta se obavezuju da će snositi cjelokupne troškove izvršenja mjera navedenih u članu 1. do 4. ovog Sporazuma izrečenih u krivičnom postupku od strane Suda Bosne i Hercegovine, sudova Federacije Bosne i Hercegovine, sudova Republike Srpske i sudova Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, za lica koja se nalaze na izvršenju ovih mjera u Specijalnoj bolnici.

(2) Federalno ministarstvo pravde se obavezuje da blagovremeno reguliše pitanje plaćanja troškova sa kantonalnim ministarstvima pravde za izvršenje mjere prisilnog smještaja počinioca krivičnog djela u stanju neuračunljivosti.

(3) Do regulisanja pitanja iz prethodnog stava ovog člana u Specijalnu bolnicu se neće upućivati počinioci krivičnih djela u stanju neuračunljivosti.

Član 7.

(1) Cijena troškova izvršenja mjera iz člana 1. do 4. ovog sporazuma prema dnevnom boravku po jednoj osobi utvrđuje se u iznosu od 72,00 KM za standardnu

njegu, što predstavlja cijenu BEO-dana akutne psihijatrije u skladu sa Cjenovnikom zdravstvenih usluga Fonda zdravstvenog osiguranja Republike Srpske iz 2008. godine, a koja će važiti do donošenja novog Cjenovnika zdravstvenih usluga za 2009. godinu.

(2) Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske i Fond zdravstvenog osiguranja Republike Srpske se obavezuju da kontinuirano prate stvarne troškove smještaja i liječenja, te da blagovremeno predlože korekcije gore utvrđenih cijena u slučaju promjene cijena nabavke lijekova, medicinske opreme i drugih sredstava koji su neophodni za nesmetan rad i poslovanje Specijalne bolnice.

(3) Cijena troškova usluga iz stava 1. ovog člana će se mijenjati na prijedlog Ministarstva zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske uz saglasnost potpisnica Sporazuma, nakon čega će Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine donijeti posebnu odluku o cijeni troškova.

Član 8.

Vještačenje određuje nadležni organ kome Specijalna bolnica po izvršenoj usluzi vještačenja dostavlja račun radi plaćanja izvršene usluge.

Član 9.

(1) Specijalna bolnica će izvršiti fakturisanje troškova boravka lica iz člana 5. ovog sporazuma, do 05. u mjesecu za protekli mjesec i dostaviti ga Ministarstvu pravde Bosne i Hercegovine za mjere koje je izrekao Sud Bosne i Hercegovine, Federalnom ministarstvu pravde za mjere koje su izrekli sudovi Federacije Bosne i Hercegovine, Ministarstvu pravde Republike Srpske za mjere koje su izrekli sudovi u Republici Srpskoj i Pravosudnoj komisiji Brčko Distrikta za mjere koje su izrekli sudovi Brčko Distrikta, ili drugim nadležnim organima koji su izrekli određene mjere iz člana 1. do 4. ovog Sporazuma, na osnovu zakona ili propisa u drugom postupku.

(2) Uz fakturu će se dostaviti i spisak lica koje se nalaze na izvršenju mjera sa brojem dana provedenih u Specijalnoj bolnici, vrstom pružene njege, specifikacijom lijekova i drugih pruženih usluga.

Član 10.

Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine, Federalno ministarstvo pravde, Ministarstvo pravde Republike Srpske i Pravosudna komisija Brčko Distrikta i drugi organi i ustanove koje upućuju lica u Specijalnu bolnicu obavezuju se da će sredstva iz prethodnog člana ovog sporazuma platiti po prijemu fakture, najkasnije u roku od 30 dana od dana prijema fakture, na račun Specijalne bolnice.

Član 11.

(1) Specijalna bolnica se obavezuje da svakom licu kome je izrečena neka od mjera iz člana 1. do 4. ovog Sporazuma od strane Suda Bosne i Hercegovine, sudova Federacije Bosne i Hercegovine, sudova Republike Srpske i sudova Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, osigura adekvatno liječenje i smještaj koji zadovoljavaju zdravstvene i higijenske potrebe, ishranu od najmanje tri obroka dnevno, zdravstvenu zaštitu, te ličnu i kolektivnu higijenu, na način i u obimu kako je to regulisano postojećim propisima, osim odobrenih troškova zdravstvene zaštite i liječenja tih lica izvan ustanove i drugih troškova predviđenih u članu 185. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, članu 199. Zakona o krivičnom postupku

Federacije Bosne i Hercegovine, članu 96. Zakona o krivičnom postupku Republike Srpske i članu 185. Zakona o krivičnom postupku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.

(2) Za vrijeme boravka odnosno liječenja u drugoj zdravstvenoj ustanovi čuvanje pacijenta obezbjeđuje Specijalna bolnica.

Član 12.

Specijalna bolnica se obavezuje da dostavlja tromjesečni i godišnji izvještaj o radu i stanju o izvršenju mjera navedenih u članu 1. do 4. ovog Sporazuma, i to: Ministarstvu pravde Bosne i Hercegovine, entitetskim ministarstvima pravde i Pravosudnoj komisiji Brčko Distrikta, kao i ministarstvima zdravlja Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske, Federalnom Ministarstvu rada i socijalne politike, te nadležnom tijelu Bosne i Hercegovine za oblast zdravstva, kao i organima starateljstva za neuračunljive osobe počiniocima krivičnih djela koja su u navedenu bolnicu smještena na osnovu rješenja suda u vanparničnom postupku.

Član 13.

(1) Nadzor nad radom Specijalne bolnice u pogledu zdravstvene i sanitarne zaštite i primjene savremenih metoda liječenja vršit će Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske i Republička uprava za inspekcijske poslove Republike Srpske.

(2) U pogledu sagledavanja stanja i smještaja lica koja su upućena na liječenje u Specijalnu bolnicu po osnovima navedenim u članu 1. do 4. ovog Sporazuma, nadzor može vršiti i Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine, Ministarstvo zdravlja Federacije Bosne i Hercegovine, Ministarstvo rada i socijalne zaštite Federacije Bosne i Hercegovine.

(3) Specijalna bolnica je dužna osigurati nesmetan pristup i pregled stanja smještaja i poštovanja ljudskih prava lica koja su upućena na liječenje Evropskom komitetu za sprečavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT), kao i drugim domaćim i međunarodnim organizacijama nadležnim za praćenje i ostvarivanje ljudskih prava i osnovnih sloboda u skladu sa zakonom i odgovarajućim međunarodnim dokumentima.

Član 14.

Specijalna bolnica će omogućiti nadzor nad izvršenjem izrečenih mjera sigurnosti ili drugih izrečenih mjera koji će vršiti Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine, Federalno ministarstvo pravde, Ministarstvo pravde Republike Srpske i Pravosudna komisija Brčko Distrikta, preko inspektora, koji je službenik s posebnim ovlaštenjima, u skladu sa pozitivnim zakonskim propisima u Bosni Hercegovini, te sudovi i tužilaštva, kao i drugi nadležni organi koji su učestvovali u postupku izricanja mjera sigurnosti i drugih mjera iz člana 1. do 4. ovog Sporazuma.

Član 15.

Specijalna bolnica će po dobijanju odobrenja o ispunjavanju uslova za obavljanje djelatnosti i registracije u sudu odmah omogućiti smještaj forenzičkih lica kojima je ranije izrečena mjera bezbjednosti obaveznog psihijatrijskog liječenja i čuvanja u ustanovi zatvorenog tipa iz Forenzičkog Odjela Kazneno-popravnog zavoda Zenica i Forenzičkog Odjela Psihijatrijske klinike „Podromanija“ Sokolac.

Član 16.

Ovaj Sporazum se zaključuje na neodređeno vrijeme, a primjenjivat će se od dana potpisivanja i može se otkazati davanjem izjave o otkazu u roku od 3 mjeseca prije isteka kalendarske godine za narednu godinu, uz obavezu strane koja otkazuje Sporazum o prethodnom izmirenju svih troškova prema Specijalnoj bolnici kao i izmještanju lica nad kojima se izvršava mjera sigurnosti u drugu adekvatnu ustanovu.

Član 17.

Ugovorne strane su saglasne da će eventualne sporove nastale primjenom odredaba ovog Sporazuma rješavati mirnim putem, a ukoliko ne postignu sporazum, spor će rješavati nadležni sud.

Član 18.

Do sticanja svojstva pravnog lica i upisa u sudski registar u ime Specijalne bolnice, uslove iz ovog sporazuma prihvata Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske, a nakon upisa u sudski registar iste je dužna sprovoditi Specijalna bolnica .

Član 19.

Ovaj Sporazum je sačinjen u šest istovjetnih primjeraka od kojih svaka strana ugovornica zadržava po jedan primjerak.

Član 20.

Ovaj Sporazum objaviće se u službenim glasilima Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, a stupanjem na snagu ovog Sporazuma prestaje da važi Memorandum o razumjevanju o pravnoj pomoći i službenoj saradnji u oblasti izvršenja mjera sigurnosti obaveznog psihijatrijskog liječenja izrečenih u krivičnom postupku između Bosne i Hercegovine, Vlade Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine broj: 03-02-3927/06 od 2205.2006. godine.

Završni dio:

Također Vas dodatno informišemo da su donesenim izmjenama i dopunama Zakona o izvršenju krivičnih sankcija na državnom nivou regulisane i to oblast „**štrajka glađu osuđenih ili pritvorenih lica**“ koja predstavlja implemenatciju standarda iz Malteške deklaracije – Svjetskog udruženja ljekara u vezi sa etičkim postupanjem ljekara sa osobama lišenim slobode koje štrajkuju glađu iz 2006.godine (član 59-a Zakona), zatim pravna norma koja reguliše – „**Testiranje na zarazne bolesti ili psihoaktivna sredstva** (član 64-a Zakona),“ **procjena rizika, mjere nadzora, zabrane i ograničenja** (članovi 140-a, 140-b,140-c i 140-d Zakona), **obavezni prijedlog upravnika za uslovni otpust** (član 157-a Zakona) kao i **obavijest zavoda o potrebi pomoći osobi nakon izvršenja kazne zatvora odnosno uslovno-otpuštenom licu** (članovi 164-a i 165-a Zakona), **rješavanje sukoba nadležnosti**

za postpanje po molbi za uslovni otpust lica osuđenog od strane entitetskog suda koji je za vrijeme izdržavanja kazne premješten u zavod drugog entiteta (član 160-a Zakona), što ukazuje na praćenje ili implementaciju preporuka iz izvještaja Evropskog komiteta ili upućenih od strane Vijeća Evrope.

- Ministarstvo pravde Republike Srpske -

Evropski komitet za prevenciju torture i nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT) posjetio je ad hoc jedan broj ustanova za izvršenje kazne zatvora u vremenu od 11. do 15. maja 2009.godine, a između ostalog, posjetio je i Kazneno-popravni zavod u Istočnom Sarajevu, odnosno Odjeljenje za izvršenje kazne maloljetničkog zatvora.

Analizirajući dostavljeni Izvještaj koji se jednim dijelom odnosi i na izvršenje kazne maloljetničkog zatvora, obavještavamo Vas o sledećem:

Sve do 2008.godine, kazna maloljetničkog zatvora u Republici Srpskoj izvršavala se u posebnom odjeljenju Kazneno-popravnog zavoda u Foči. Svjesni činjenice da se u Kazneno-popravnog zavodu Foča izvršava kazna dugotrajnog zatvora, gdje se na izdržavanju kazne nalaze lica koja su počinila najteže oblike krivičnih djela, povratnici i sl. , tragajući za najboljim rješenjem, Ministarstvo pravde se odlučilo da u okviru Kazneno-popravnog zavoda poluotvorenog tipa u Istočnom Sarajevu izvrši adaptacija jednog objekta i dijela kruga Zavoda kojim bi se obezbjedili neophodni uslovi za izvršenje kazne maloljetničkog zatvora.

Prepoznajući prioritete u sistemu izvršenja krivičnih sankcija , Vlada Republike Srpske izdvojila je značajna finansijska sredstva da bi se objekat i teren oko objekta prilagodili namjeni.Izvršena je popuna neophodnih kadrova koji su u kratkom vremenskom roku dodatno edukovani kroz razne vidove predavanja, radionica i studijskih posjeta sličnim ustanovama u okruženju.

Nakon stvaranja svih neophodnih uslova za normalno izvršenje kazne maloljetničkog zatvora, izvršen je premještaj trojice maloljetnika koja su u Kazneno-popravnog zavodu Foča izdržavala kaznu maloljetničkog zatvora i Odjeljenje je zvanično počelo sa radom u septembru 2008.godine.

Evropski komitet za prevenciju torture i nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT) , u svom Izvještaju korektno je opisao uslove i sadržaje u kojima se izdržava kazna maloljetničkog zatvora , posebno obraćajući pažnju na dva problema: kapacitet Odjeljenja i prostoriju za izdvajanje, odnosno kako je Komitet naziva „ prostorije za smirivanje zatvorenika nakon nekog incidenta „.

U skladu sa Zakonom o izvršenju krivičnih sankcija Republike Srpske(„ Službeni glasnik Republike Srpske „ br. 64/01, 24/04 i 68/07) , u kome su ugrađeni stanadrdi CPT-a i Evropskih zatvorskih pravila, svakom osuđenom lice mora se omogućiti minimalno 4 kvadratna metra prostora. Na osnovu takve zakonske odredbe proračunava se i kapacitet pojedinih kazneno-popravnih ustanova.

Svjesni smo činjenice da pojedine specifične kategorije osuđenih lica (maloljetnici i žene), kako prema domaćem zakonodavstvu tako i međunarodnim standardima zahtjevaju specifičnije i zahtjevnije uslove za boravak i rad u toku izdržavanja kazne zatvora te prema istim nastojimo i obezbjediti takve uslove. Te činjenice bile su i presudne u odlučivanju gdje i kakve uslove stvarati za izvršenje kazne maloljetničkog zatvora.

Kada su se vodile aktivnosti oko odlučivanja pri kom kazneno-popravnom zavodu će bit formirano posebno Odjeljenje za izvršenje maloljetničkog zatvora, naravno da se vodilo brige i o predviđanjima mogućeg broja lica koja će izdržavati kaznu. Upoređujući statističke podatke o broju lica koja su se od 1992.godine nalazila na izvršenju kazne maloljetničkog zatvora u Republici Srpskoj (broj se kretao od 3 do 6 lica tokom godine) predvidjeli smo optimalni kapacitet od 20 maloljetnika, što smatramo da je sasvim dovoljno za područje Republike.

Kao što smatramo da je Odjeljenje pri Kazneno-popravnom zavodu Banja Luka za izvršenje vaspitne mjere upućivanja u vaspitno-popravni dom privremeno rješenje, isto tako smatramo da je i izvršenje kazne maloljetničkog zatvora u posebnom Odjeljenju Kazneno-popravnog zavoda poluotvorenog tipa u Istočnom Sarajevu privremeno rješenje.Ova dva posebna odjeljenja pri kazneno-popravnim ustanovama funkcionisaće sve do stvaranja uslova za osnivanje posebnih kazneno-popravnih ustanova u skladu sa članom 326.stav 1. Zakona o izvršenju krivičnih sankcija Republike Srpske, naravno vodeći brige o nastojanjima za stvaranje što boljih uslova i u sadašnjim posebnim Odjeljenjima.

Trenutno, na izvršenju kazne maloljetničkog zatvora nalazi se 5 lica i prostori koji su im na raspolaganju, u potpunosti zadovoljavaju sve standarde.

Obzirom da je u Izvještaju Komiteta navedena nedoumica oko mogućnosti obavljanja slobodnih aktivnosti u slučaju povećanja broja lica na izdržavanju kazne i smještaja u sadašnju prostoriju koja je namjenjena slobodnim aktivnostima, obavještavamo Vas da je predviđena adaptacija određenih prostora u krugu maloljetničkog zatvora za radionički prostor kao i prostorija za sportske sadržaje, čijom realizacijom će biti obezbjeđen neophodan prostor za praktičnu nastavu kao i provođenje slobodnih i drugih sportskih aktivnosti u vrijeme kada to meteo uslovi ne dozvoljavaju da se provode na otvorenom.

Drugi problem koji su službenici CPT-a uočili i koji je istaknut u Izvještaju je nedostatak prostorije koja bi se koristila za smirivanje zatvorenika nakon nekog incidenta.

Prostor za izdvajanje maloljetnika koji treba da zadovolji odgovarajuće standarde već postoji , a na upravi kazneno-popravnog zavoda je da ga prilagode i opreme kako bi se mogao koristiti u predviđenu svrhu.

Obavještavamo Vas da je upravi Kazneno-popravnog zavoda Istočno Sarajevo kao i rukovodiocu Odjeljenja za izvršenje maloljetničkog zatvora predloženo ovaj problem te im je naloženo da ovaj problem hitno otklone.

- Ministarstvo pravde Federacije Bosne i Hercegovine -

Tačka 12- loše postupanje sa zatvorenicama(zlostavljanje)

Što se tiče navoda iz tačke 12 a u vezi tvrdnji osuđenih osoba koje su 10.03.2009. godine izvršili bjekstvo iz KPZ PT Sarajevo u Ustikolini, kako su po hapšenju i privođenju udarani nogama i rukama od strane pripadnika Sektora osiguranja su netačni. Činjenica je da su osuđene osobe nanijele tjelesne povrede stražarima u Ustikolini, koji su zbog istih smješteni u bolnicu, a kasnije upućeni na kućno liječenje. Tokom hapšenja osuđenih osoba sa istim je obavljen razgovor u KPZ Sarajevo od strane predstavnika Ministarstva pravde FBiH, te je tom prilikom potvrđeno od strane osuđenih korektan odnos prema istim od strane službenog osoblja. To potvrđuje i činjenica da su isti pregledani od strane zdravstvene službe i u zdravstvenim kartonima nisu evidentirane povrede. U izvještaju od uprave Zavoda ističe se da je zamjenik direktora prije privođenja osuđenih osoba izdao naredbu o zabrani upotrebi fizičke sile upravo imajući na umu mogući razvoj situacije.

Vezano za konstatacije o zlostavljanju osuđenih osoba na drugom spratu Paviljona II KPZ ZT Zenica, Uprava zavoda navodi da je instaliranjem video nadzora sa digitalnim zapisom (instaliranje završeno u junu 2009. godine) uputila jasnu poruku službenom osobljem da fizičko maltretiranje u II paviljonu (na stepeništu ili u jednoj od dvije posebne ćelije) ispitati i utvrditi na osnovu video zapisa. Uprava zavoda kontinuirano na svim službenim sastancima upućuje osoblju jasnu poruku da su nehuman odnos i fizičko maltretiranje osuđenih osoba nedopustivi i da će biti strogo sankcionisani.

Tačka 13. i 14 Izvještaja

Kada su u pitanju navedene tačke Izvještaja Uprava zavoda je preduzela određene mjere u cilju poboljšanja sigurnosti i smanjenja nasilja među osuđenim osobama kroz slijedeć aktivnosti:

- Sačinjen detaljan plan za smirivanje nasilja među osuđenim osobama
- Instaliran je video nadzor za praćenje osuđenih osoba na mjestima gdje se osuđene osobe okupljaju u većem broju (šetnja, centralna trpezarija, hodnici paviljona...)
- Zatvorski krug je pregrađen na 10 odvojenih površina, a korištenje istih na kojima će boraviti manji broj osuđenih osoba će biti reguliran novom Naredbom o dnevnim aktivnostima.
- U toku je adaptacija ranijeg forenzičko-psihijatrijskog odjela koji je predviđen za smještaj visoko rizičnih osuđenih osoba.
- U toku je postupak prijema 50 izvršilaca zatvorskih policajaca-stražara čime će se povećati sigurnost i bezbjedonosna situacija u Zavodu.

Vezano za zatvorenika koji pati od epilepsije, sa povredama na leđima, koje pokazuju da je udaran nekim dugačkim i tvrdim predmetom, navodno, dok je imao napad. Direktor zavoda je dobio izvještaj iz kojeg se na osnovu izjava pripadnika sektora osiguranja, izjava osuđenih osoba, i osuđenog koji je prijavio povrede, može zaključiti da je osuđena osoba XXXXXXXXX sve iscenirao da bi ostvario svoje ranije zacrtane ciljeve, te da je angažirao drugu osuđenu osobu i to YYYYYYYYYY koji mu je po njegovom zahtjevu nanio navedene povrede. Na upit osuđenom da li sumnja da

mu je neko od pripadnika sektora osiguranja nanio povrede isti tu činjenicu isključuje navodeći da mu upravo pripadnici Sektora osiguranja najviše pomažu tokom tih situacija.

Tačka 15. Izvještaja

Uprava Zavoda u Zenici ulaže maksimalne napore na otkrivanju i praćenju slučajeva zastrašivanja i nasilja među osuđenim osobama, pokrećući disciplinske prekršaje za počinioce takvog ponašanja, a ukoliko postoje elementi krivičnog djela obavezni su informisati nadležno tužilaštvo. Kada su u pitanju istražne radnje vezane za povrede koje je pretrpio osuđenik epileptičar dostavljamo vam izvještaj iz kojeg se može zaključiti da nije bilo zloupotrebe nasilja od strane uposlenih.

Tačka 21. Izvještaja

U Kazneno-popravnom zavodu Zenica u toku je prijem novih 50 izvršilaca zatvorskih policajaca-stražara(predviđeno 40 stražara) i dva odgajatelja čime su stvoreni uvjeti za za bolju sigurnost i bezbjednost kada su u pitanju ljudski resursi.

Tačka 22. Izvještaja

Shodno Zakonu o izvršenju krivičnih sankcija i Pravilnikom o uvjetima i načinu polaganja stručnog ispita službenika i zatvorskih policajaca-staražara u federalnoj ustanovi za izvršenje kazne zatvora, za sve novouposlene stražare se organizuje šestomjesečna početna obuka. Napominjemo da su zatvorski policajci-stražari i drugo osoblje aktivno uključeni u obuku koju organizuju eksperti Vijeća Evrope, a u toku su i aktivnosti na organizovanju obuke zatvorske policije u samom Zavodu shodno vašim preporukama.

Tačka 24.i 25. Izvještaja

U navedenoj tački se konstatuje da su materijalni uvjeti u pritvorskoj jedinici KPZ Sarajevo loši i neadekvatni, te da su neophodna veća finansijska sredstva kako bi se uvjeti poboljšali. Uprava Zavoda navodi da je u narednoj budžetskoj godini predvidjela u okviru kapitalnih ulaganja izdvajanja novačanih sredstvava za tu namjenu. Što se tiče primjedbi iz tačke 25 koje se odnose na radne obaveze,nja šetnje i boravka na svježem vazduhu, može se konstatovati da tu postoje limitirajući faktori koji otežavajuće utječu na pokušaje poboljšanja uvjeta u ovom segmentu izdržavanja mjere pritvora. Tu se prije svega misli na broj pritvorenih osoba, samo dva kruga za šetnju, saučesnički odnosi, međusobne prijetnje što sve zajedno utiče na prisutnost navedenog problema. Zbog navedenog prisutan je problem i smještaja maloljetnih pritvorenika sa punoljetnim osobama. Uprava Zavoda će u narednom periodu poduzeti odgovarajuće mjere, prije svega izbjegavanja mogućnosti smještaja sa punoljetnim osobama imajući u vidu njihovu starosnu dob i posebne potrebe. Pored postojećih rekreacijskih sadržaja za slijedeću godinu uprava Zavoda planira postavljanje stolova za stoni tenis.U KPZ ZT Zenica u narednom periodu se planira

pregrađivanje sadašnjeg prostora za šetnju, te renoviranje podrumskih prostorija koje će biti u funkciji slobodnih aktivnosti pritvorenih osoba.

Tačka 29. Izvještaja

Vezano za kadrovsko rješenje zamjene ordinirajućeg ljekara u KPZ Sarajevo koji odlazi u mirovinu dana 31.12.2009. godine, Uprava Zavoda nam je potvrdila da je raspisala konkurs za prijem ljekara koji bi nastavio kontinuitet pružanja zdravstvene zaštite osobama lišenim slobode.

Tačka 31. Izvještaja

Uprava KPZ ZT Zenica nas je izvijestila da će u narednom kratkom periodu, uz određenu edukaciju zdravstvenog osoblja organizovati primjenu metadonske terapije, kako bi nastavili sa liječenjem osoba koji su to započeli u zajednici i čiji se tok neće prekidati izdržavanjem kazne zatvora.

Tačka 32. Izvještaja

Uprava KPZ ZT Zenica će poduzeti sve mjere da se osigura da svako slanje osuđene osobe u ćelije sa tapeciranim zidovima bude odobreno od strane zavodskog ljekara.

Tačka 33. Izvještaja

U navedenoj tački se konstatira da tri prostorije za izdvajanje u KPZ Sarajevo (73b, 77 i 80) nisu adekvatno opremljene niti renovirane kako je to ranije naloženo u Izvještaju Komiteta iz 2007. godine. Međutim, možemo konstatovati da su odmah naložene mjere za temeljitu sanaciju i adaptaciju, tako da je ovaj nedostatak i propust već otklonjen.

Tačka 34. Izvještaja

Uprava KPZ ZT Zenica je potvrdila da će ispoštovati preporuke iz navedene tačke i da će ista biti realizovana u sklopu planirane adaptacije II paviljona uz napomenu da osuđene osobe kojima je narušeno zdravstveno stanje imaju mogućnost ležanja na krevetu po preporuci zavodskog ljekara.

Tačka 35. Izvještaja

Uprava KPZ Sarajevo je dala upute da se prilikom neophodne intervencije ne smiju koristiti maske, te da se na uniformama istaknu vidno imena pripadnika Sektora osiguranja. U zavodu ne postoji isključivo grupa za hitne slučajeve nego se formiraju dežurni timovi od već postojećeg osoblja koje se koristi u ventualnim vanrednim situacijama. U narednom periodu će se donijeti preciznija uputstva, pravila i procedure za osnivanje i rad takvih timova.

Tačka 36. Izvještaja

U mjesecu oktobru 2009. godine u KPZ ZT Zenica su u svakom paviljonu pored telefonskih govornica postavljeni zatvoreni sandučići za ulaganje žalbi

osuđenih i pritvorenih osoba, što će takođe, biti realizovano i u KPZ Sarajevo. U skladu sa preporukama da svaki zatvorenik mora biti upoznat sa mogućnostima ulaganja žalbe, uključujući i korespondenciju sa sudskim organima za žalbe izvan zatvorskih institucija Uprava zavoda će na vidnim mjestima u svakom paviljonu izvjesiti upute o načinu ulaganja žalbi.

Tačka 40. Izvještaja

Uprava KPZ ZT Zenica je uvažavajući primjedbe CPT tokom zadnje posjete, izmjestila odrasle osobe iz soba gdje su smještene maloljetne osobe. Pri tome je preuzeta obaveza da se odrasle osuđene osobe neće smještati u sobe sa maloljetnim osobama što se i poštuje.

- Ministarstvo zdravstva Federacije Bosne i Hercegovine -

Informacije i aktuelnosti u oblasti zdravstva, a koje se tiču komentara CPT-a.

1) Zatvorenici koji imaju problema sa drogom

Vlada Federacije Bosne i Hercegovine je na svojoj 71. sjednici održanoj 24. septembra 2008.godine donijela Odluku o prihvatanju Nacrta državne strategije nadzora nad opojnim drogama, sprečavanja i suzbijanja zloupotrebe opojnih droga u Bosni i Hercegovini za period 2009.-2013.godina (V broj 831/08). Nacrt navedene strategije, Vlada Federacije BiH je razmatrala saglasno zaključku Komisije za suzbijanje zloupotrebe opojnih droga u BiH usvojenom na sastanku održanom 07. jula 2008.godine, a u kojem je određeno da mišljenje o ovoj strategiji daju vlade entiteta i Brčko Distrikta. Nakon pribavljenih mišljenja vlada entiteta i Brčko Distrikta, Nacrt strategije je na prijedlog Ministarstva civilnih poslova usvojen od strane Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, a potom i u oba doma Parlamentarne Skupštine BiH.

Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH, na 27. sjednici održanoj 26.03.2009.godine jednoglasno je usvojio Prijedlog državne strategije za nadzor nad opojnim drogama, sprečavanje i suzbijanje zloupotrebe opojnih droga u Bosni i Hercegovini za period 2009.-2013., sa sljedećim zaključkom: „Obavezuje se Vijeće ministara BiH da u roku od 60 dana donese Akcioni plan vezan za Državnu strategiju za nadzor nad opojnim drogama, sprečavanje i suzbijanje zloupotrebe opojnih droga u Bosni i Hercegovini za period 2009.-2013“.

Rok od 60 dana je prošao, a Vijeće ministara BiH je tek na svojoj 99. sjednici održanoj 24.09.2009.godine razmotrilo i usvojilo Državni akcioni plan borbe protiv zloupotrebe opojnih droga u Bosni i Hercegovini, koji je predložilo Ministarstvo sigurnosti, s tim da se ugrade primjedbe iznesene na sjednici.

Ovim Akcionim planom obavezuju se Vlade entiteta i Brčko Distrikta da u roku od 90 dana od dana objave Akcionog plana u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“ usvoje akcione planove sa precizno naznačenim nazivima odgovornih institucija, koji su u potpunosti u skladu sa ovim Akcionim planom za borbu protiv zloupotrebe opojnih droga u BiH 2009.-2013. Akcioni planovi nižih nivoa vlasti će činiti anekse državnog Akcionog plana, a time i njegov sastavni dio.

Državna strategija nadzora nad opojnim drogama, sprečavanja i suzbijanja zloupotrebe opojnih droga u BiH, kao svoje opće ciljeve postavlja: „Podizanje nivoa svijesti kroz obrazovanje zajednice u cilju primjene zdravih stilova života i očuvanje mentalnog zdravlja; suzbijanje i sprječavanje daljeg širenja zloupotrebe psihoaktivnih

supstanci; sprječavanje razvoja bolesti ovisnosti, smrtnosti i oštećenja zdravlja zbog zloupotrebe psihoaktivnih supstanci; smanjenje šteta po zajednicu nastalih zbog zloupotrebe psihoaktivnih supstanci; smanjenje potražnje psihoaktivnih supstanci, prvenstveno kod mladih; jačanje institucionalnih kapaciteta i odgovornije uključivanje društva; unapređenje legislative i njene primjene; smanjenje ponude psihoaktivnih supstanci, te formiranje nezavisnog multisektoralnog Ureda za suzbijanje zloupotrebe opojnih droga na nivou Bosne i Hercegovine.

Što se tiče zatvorenika koji imaju problema sa ovisnošću, Državna strategija obuhvatila je i ovu kategoriju ovisnika, što je upravo u skladu sa datom preporukom CPT-a da se izradi jedna sveobuhvatna nacionalna strategija pružanja pomoći svim zatvorenicima koji imaju probleme sa drogom, a koja bi bila jedan aspekt nacionalne strategije za borbu protiv droge. Naime, Državna strategija predviđa pod ciljem "Prevenција" i tačku "Prevenција u okviru kazneno-popravnih institucija". Nadalje, pod ciljem „Liječenje ovisnika“ predviđeno je da liječenje ovisnika uključuje i sektor javnog zdravstva, primarnu zdravstvenu zaštitu i druge zdravstvene službe, kao i zdravstvene jedinice u zatvorskim sistemima. Kao posebnu tačku ovog cilja, Državna strategija obrađuje liječenje u pritvorima i zatvorima, i to na slijedeći način:

„Za provođenje tretmana ovisnika o opojnim drogama u zatvorskom sistemu zatvorenicima je potrebno osigurati liječenje od ovisnosti po istim principima i uvjetima koje je dostupno ovisnicima izvan zatvora, a što do sada nije bio slučaj. To podrazumijeva dovoljan broj stručnjaka te superviziju stručnjaka izvan zatvorskog sistema. Potrebno je osigurati smještajne kapacitete na posebnim »drug-free« odsjecima. Potrebno je obezbijediti zatvorske jedinice testovima za detekciju psihoaktivnih supstanci u tjelesnim tečnostima, a testiranje treba provoditi prema verifikovanim protokolima. Obezbijediti zatvorenicima dostupnost dobrovoljnog povjerljivog savjetovanja, testiranja na hepatitise B i C, HIV i TBC i liječenja. Centri se moraju potaknuti na participiranje u provođenju programa u zatvorskom sistemu s naglaskom na pružanje usluga i pomoć u organizaciji postepenog prihvata za zatvorenike ovisnike o opojnim drogama. Potrebno je umrežiti zatvorski sistem s institucijama koje vode registar ovisnika.

Tretman zatvorenika, ovisnika o opojnim drogama provodi se na temelju odluke suda (izrečena sigurnosna mjera liječenja od ovisnosti), na osnovu utvrđene dijagnoze.

Omogućiti nastavak tretmana započetog na slobodi i uključivanje u tretman ovisnika s mogućnošću otvaranja posebnih odjeljenja pri zatvorskim jedinicama.

Minimalni standard smanjenja štete u zatvorskim uvjetima su supstitucioni, socioterapijski programi, podjela kondoma.

Posebna kategorija osoba u zatvorskom sistemu su pritvorenici. Osim pružanja zdravstvene zaštite, za vrijeme izvršavanja mjere pritvora provodi se detoksikacija primjenom metadonske terapije, te mjere smanjenja štete.

Organizacija liječenja ovisnika u zatvorima i pritvorima je u nadležnosti Ministarstva pravde, u saradnji s Ministarstvom nadležnim za zdravstvo.“

Programne rehabilitacije ovisnika, između ostalog, treba da provodi i pravosudni sistem, odnosno zatvorske jedinice.

Resocijalizacija ovisnika i društvena integracija također obuhvata kategoriju zatvorenika-ovisnika, pa tako Državna strategija predviđa: „poticanje programa zapošljavanja i samozapošljavanja ovisnika koji su završili programe rehabilitacije u terapijskim zajednicama, zatvorskim jedinicama, odgojnim domovima i slično ili su na terapiji održavanja.“

Bitno je istaći da usvojeni Akcioni plan nadalje razrađuje ciljeve postavljene u Državnoj strategiji, što uključuje i provođenje aktivnosti u zatvorima, kao što su, na primjer, osiguranje uvjeta za metadonsku terapiju i screening u zatvorskim ustanovama, osiguranje resocijalizacije zatvorenika-ovisnika u svim oblastima društva i sl.

Federalno ministarstvo zdravstva je putem svojih predstavnika aktivno učestvovalo u izradi kako same Državne strategije, tako i Državnog akcionog plana borbe protiv zloupotrebe opojnih droga u Bosni i Hercegovini. Odmah po objavljivanju Akcionog plana u Službenom glasniku Bosne i Hercegovine ovo ministarstvo će nastaviti sa provođenjem predviđenih aktivnosti vezanih za njegovu implementaciju. Napominjemo da je zdravstveni sistem u zatvorima u Federaciji Bosne i Hercegovine odvojen od sistema zdravstva u zajednici i u nadležnosti je ministarstva pravde.

2) Specijalna bolnica za forenzičku psihijatriju Sokolac

U vezi sa donacijom Vlade Švicarske Konfederacije u iznosu od 2.8 miliona CHF, a koja je namijenjena za adaptaciju i rekonstrukciju Specijalne bolnice za forenzičku psihijatriju Sokolac, obavještavamo Vas da su se stekli uvjeti za potpisivanje „Sporazuma o smještaju i naknadi troškova za izvršenje mjera sigurnosti izrečenih u krivičnom postupku i u drugom postupku u kojem se izriče mjera liječenja“. Naime, nakon što su strane potpisnice Sporazuma prihvatile predloženi tekst Sporazuma, te imenovale svoje predstavnike za potpisivanje istog, može se pristupiti njegovom zvaničnom potpisivanju, te konačnom objavljivanju u službenim glasilima Bosne i Hercegovine. Potpisivanje Sporazuma bilo je uvjet za aktiviranje pomenute donacije Švicarske Konfederacije, kao i za zaključivanje ugovora između Ministarstva finansija i trezora BiH i Psihijatrijske klinike „Podromanija“ Sokolac o realizaciji navedenih donatorskih sredstava.

Ustanova je predviđena za čuvanje i liječenje pacijenata iz cijele Bosne i Hercegovine. Nakon adaptacije, renoviranja i prijema novih stručnih kadrova za očekivati je poboljšanje uvjeta boravka i kvalitetniju zdravstvenu zaštitu osobama koje su tu smještene.

- Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske -

1. Kapacitet na akutnom forenzičkom odjeljenju je smanjen. Trenutno boravi 21 pacijent. Kapacitet na rehabilitacionom forenzičkom odjeljenju je takođe smanjen, i trenutno boravi 49 pacijenata, što približno odgovara propisanim standardima. U toku je rješavanje prijedloga nadležnih sudova koji su upućeni za još nekoliko pacijenata.
2. Obezbijeđena je bolja oprema, natpisi i oznake u dnevnim sobama i sobama za spavanje.
3. Zamijenjeni su svi dotrajali madraci i stakla koja su nedostajala na prozorima. Nabavljeni su najlonski prekrivači za duške kod pacijenata sa inkontinencijom.
4. Povećali smo broj prostora i ormara za lične stvari pacijenata koji se mogu zaključati.

5. Rekreativne vježbe na otvorenom za pacijente koji su na zatvorenim odjeljenjima nismo u mogućnosti realizovati zbog materijalne situacije, ali se nadamo i čekamo otvaranje novog forenzičkog centra. Takođe, Psihijatrijska klinika u saradnji sa Ministarstvom zdravlja i socijalne zaštite i lokalnom zajednicom je u pregovorima za sanaciju postojećih sportskih terena koji se nalaze u vlasništvu naše Klinike.
6. Novoizgrađeni restoran za ishranu pacijenata je počeo sa radom 01.07.2009.god.
7. Po važećoj sistematizaciji Psihijatrijske klinike u Sokocu imamo dovoljan broj osoblja koje funkcioniše kao multidisciplinarni tim (ljekar-specijalista, med.sestre-tehničari, socijalni radnici, psiholozi, pedagog-andragog, defektolog) za uspostavljanje kompletnog terapijskog ambijenta koji se sastoji od širokog spektra fizičkih, psiholoških, socijalnih i profesionalnih aktivnosti.
8. U vrijeme insitucionalne tranzicije rukovodstvo bolnice zajedno sa osobljem osmislili su jasnu viziju budućnosti institucije.
9. Za svakog pacijenta sačinjen je individualni plan liječenja u skladu sa intelektualnim kapacitetima i psihopatologijom. Plan podrazumijeva integrativni terapijski protokol koji obuhvata primenu adekvatnog farmakoterapijskog protokola, psihoterapiju (grupna i individualna), socioterapijske procedure (grupna socioterapija, sastanak terapijske zajednice), radno-okupacioni i sportsko-rekreativni tretman.
10. U cilju prevencije i resocijalizacije osoba sa duševnim poremećajima u Psihijatrijskoj klinici Sokolac odvija se niz socioterapijskih postupaka koji treba da dovedu do potpuno resocijalizovane ličnosti spremne za povratak u društvenu sredinu iz koje osoba dolazi. Jedan od takvih postupaka jeste i socioterapijska grupa sa elementima psihoterapije u kojoj pacijenti zajedno sa svojim terapeutima rade u cilju korigovanja i usklađivanja ponašanja a sve u skladu sa društveno prihvatljivim normama. Uključeni su i programi na prevenciji ponavljanja krivičnih djela kod pacijenata na forenzičko-psihijatrijskom odjeljenju.
11. Psihijatrijska odjeljenja posjeduju smjernice za upotrebu sredstava za obuzdavanje i urednu evidenciju o njihovoj dosadašnjoj primjeni.
12. Soba za izolaciju agresivnih pacijenata na muškom akutnom odjeljenju ima pisana pravila o upotrebi.
13. U skladu sa važećim zakonskim normama, uspostavljene su sve procedure koje regulišu dobrovoljni i prisilni smještaj pacijenata na kliniku.
14. Forenzičko-psihijatrijski pacijenti u toku sudskog postupka mogu direktno preko advokata uputiti žalbu nadležnom sudu na način upućivanja u bolnicu.

15. U Psihijatrijskoj klinici postoji Komisija za žalbe i pritužbe pacijenata sačinjena od internog osoblja, a u postupku je dopuna još jednim vanjskim članom koji će učestvovati u Komisiji za žalbe i pritužbe.
16. Pacijentima i njihovim porodicama su u izradi brošure sa uvodnim informacijama o programu ustanove i pravima pacijenata.